

ELJÁRHAT 1922-BEN A BÍRÓSÁG A FŐRENDIHÁZ TAGJÁVAL SZEMBEN?

BATHÓ GÁBOR

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. BATHÓ GÁBOR

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT
(ELKH) EGYÜTTMŰKÖDŐ KUTATÓJA

ADJUNKTUS

(NKE ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR,
ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI
TANSZÉK)

BATHO.GABOR@UNI-NKE.HU

2023. március 20.

A képviselőház 1918. november 16-i ülésén hozzászólások, felszólalások és bármilyen vita nélkül Szász Károly elnök kihirdette, hogy a képviselőház egyhangúlag feloszlatta magát, pontosabban az eredeti szöveghez ragaszkodva kimondja feloszlását. Miután ugyanazon a napon Wlassics Gyula elnök kimondta, hogy a főrendiház a képviselőház üzenetét tudomásul vette, elhangzott a mondat, amely a főrendiházat a közjogi viták napirendjén tartotta az elkövetkezendő nyolc évben: „Minthogy pedig a törvényeink szerint két házból álló országgyűlés képviselőházának feloszlata termétszerűleg vonja maga után azt, hogy az országgyűlés másik háza sem folytathatja alkotmányos működését, a főrendiház tanácskozásait ezennel berekeszteteknek nyilvánítom.”¹

Ha Wlassics Gyulát - joggal - annak tartjuk, aki a főrendiház megtartásának elméleti alapját lefektette, akkor Rudnyánszky Józsefet kell annak tartanunk, aki az elméleti lehetőséget

gyakorlattá tette.² Rudnyánszky 1918. november 16-án a főrendiház háznapja volt. A főrendiház megtartására irányuló tevékenységét szigorú kötelesegtudattól vezérelve végezte el, teljes működését a főrendiház házszabályának 80. §-ára alapozta. Ez a rendelkezés a háznapgyűlés működését határozza meg arra az időre, amíg az országgyűlés működése szünetel. Eszerint a „háznapgyűlés hivatalos működését a belügyministeriummal érintkezve az ülésszakok között és az országgyűlés feloszlata után is felelősség terhe alatt folytatja s eljárásáról a főrendi háznak minden új ülésszak, illetőleg országgyűlés kezdetén számot ad.”³ Rudnyánszky nem csekély elszárással e rendelkezésre alapítva tevékenységét megtartotta a főrendiházat a fizikailag is létező legfontosabb államhatalmi szervek között. Rudnyánszky József szigorúan kötötte magát a főrendiház házszabályának 80. §-ához, erre való hivatkozásaiban gyakran hangsúlyozta, hogy háznapgyűlési tevékenységét „felelősség terhe alatt” végzi. Kötelessége teljesítése során több alkalommal is vitába került az éppen aktuális kormány tagjaival vagy a törvényhozó szerv vezetőivel. Ezekről a vitáiról is beszámol abban az igen alapos, nagy terjedelmű anyagban, amelyet a felsőház megalakulásakor terjesztett az újonnan felállított kamara elé.⁴ Rudnyánszky az 1918. november 16-i eseményeket úgy tekintette, hogy azok csak időlegesen korlátozták a főrendiház működését, rá, munkájára és felelősségére valóban nincsenek, illetve nem kellett jelentős hatással lenniük.

És valóban, nemcsak magával és mással szemben állította fel követelményként, hogy a főrendiházat létező állami szervnek tekintse, hanem meg is élte ezt a gondolatot. Történt ugyanis, hogy a Magyar Élet- és

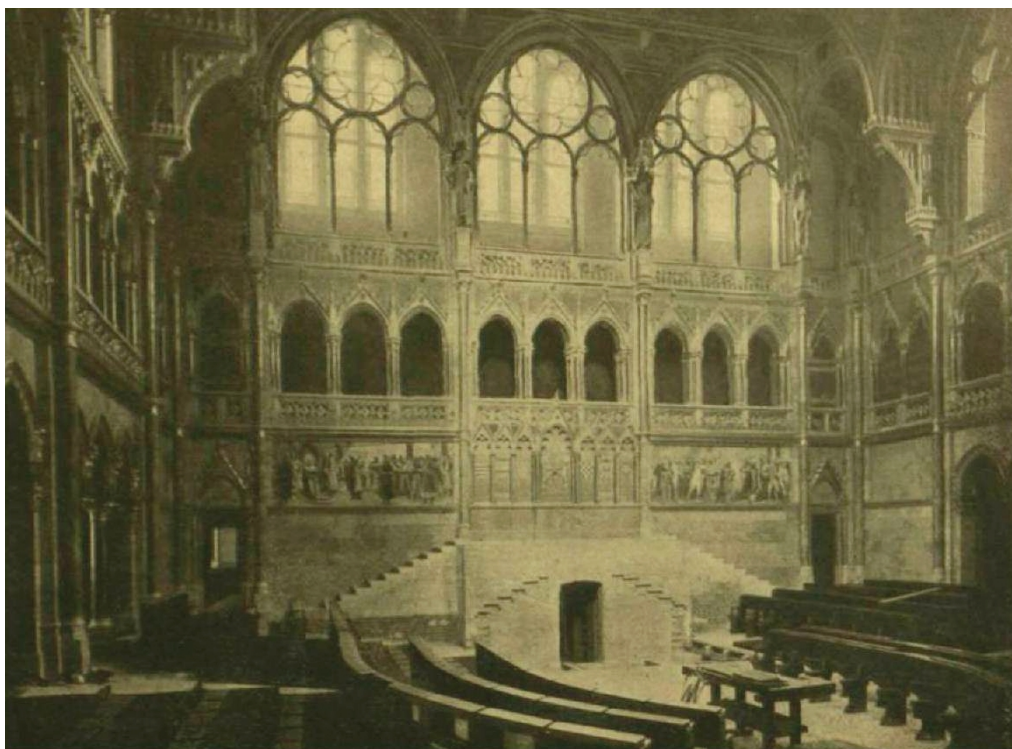
Járadékbiztosító Intézet, amelynek elnöke Rudnyánszky volt, Barna Sándort, aki éveken át volt az intézet vezérigazgatója, nyugdíjazta. Barna Sándor 1922-ben meghalt, és özvegye azzal a kéréssel kereste fel az elnököt, Rudnyánszkyt, hogy emelje fel özvegyi nyugdíját. Az özvegy – a kortárs sajtó egybehangzó véleménye szerint – rossz hangulatban találta báró Rudnyánszkyt, aki sértő módon tagadta meg a kérés teljesítését. Özvegy Barnáné emiatt becsületsértés és rágalmazás címén perbefogta Rudnyánszkyt és kérte, hogy a tárgyalásra idézzék be dr. Bénérd Ágoston volt népjóléti minisztert is.⁵

Rudnyánszky az idézés hátoldalára a következő szöveget írta:

„Miután az 1885. évi VII. tc. a maga teljességében ma is fennáll, a főrendiháznak a törvény 18. §-a alapján meghívott és igazolt tagjai az országgyűlés szünetelése közben is a mentelmi jog védelme alatt állanak. A magyar királyi igazságügyminiszter 1884. évi december 23-án, 56.440. és az 1885. évi március 17-én 7063. szám alatt kibocsájtott rendeletének figyelmen kívül hagyásával kiadott törvényellenes és szabályellenes idézést vissza kell utasítanom annál is inkább, mert ezzel annak az állásnak is tartozom, amelyet főrendiházi tagságomból kifolyólag mint a főrendiház háznapja a törvény alapján ma is tényleg betöltök.”⁶ Ennek megfelelően persze az ügy tárgyalásán nem jelent meg.

Ezt követően a járásbíró (Tóth László, máshol Thót vagy Tholt) a kortárs jogászok, politikusok és a közvélemény számára is meglepő döntést hozott. Ahelyett, hogy Rudnyánszky érvélését elutasította volna, azt magáévá tette, és végzésében rögzítette,

hogyan Rudnyánszky bárót a főrendiházi mentelmi jog védi, a főrendiház nem szűnt meg, csak szünetel és mindaddig, amíg a főrendiház újra össze nem ül és annak mentelmi bizottságától Rudnyánszkyt ki nem kéri, őt felelősségre vonni nem lehet. A bíróságnak az ügy tárgyalását felfüggesztette, és az ügy iratait irattárba helyezte. A korabeli sajtón végigsöpört a döntés híre, az újságok sorra tudósítottak a fejleményekről.

A végzésnek több következménye is lett. A mérsékelt, tárgyilagos álláspont szerint ez az eset egy jó példa arra, hogy miért kell rendezni az országgyűlés második kamarájának helyzetét, illetve a nemzetgyűlés ideiglenességét – minél előbb. A már megosztóbb nézőpont szerint mivel az ügy keletkezésekor és eldöntésekor a főrendiházi törvény nincs hatályon kívül, és magának a főrendiháznak a működése is csupán fel van függesztve, a mentelmi jog a főrendiház tagjait megilleti.⁷

Volt, akinek az ügyben született döntés éppen nagyon jól jött. Károlyi Mihály védői – értesülve a Rudnyánszky-ügyben hozott döntésről – a Károlyi ellen indított büntető eljárás megszüntetését kérték a vizsgálóbíróhoz benyújtott beadványukban. Hivatkoztak arra, hogy Károlyi Mihályt is védi a főrendiházi tagság mentelmi joga, mert nincs fórum, mely a szünetelő főrendiház tagjainak mentelmi jogáról döntene.⁸ Mások továbbgondolták a döntést, és annak lehetséges következményeiről spekuláltak. Úgy is érthető, hogy a döntés értelmében a volt főrendiházi tagoknak szabad a vásár. Gróf Andrássy Gyula akár megtréfálhatta volna a kormányt az októberi királypuccs miatt ellene folyt eljárásban. Nem kellett volna mást tennie, mint lemondani képviselői mandátumáról, ezt követően feléledt volna főrendi joga, és a mentelmi jogával élve mentesült volna az eljárástól.⁹

Az a hír is elterjedt, hogy a járásbíró döntése jogerőssé vált. Ezzel szemben a budapesti királyi ügyészség, amint tudomást szerzett arról a bírósági határozatról, közérdekből átvette a vád képviselőjét és a törvénysértő határozat megsemmisítését kérte.¹⁰ Az ügyész a járásbíró végzése ellen felfolyamodással élt és ennek következtében a büntetőtörvényszék mint fellebbviteli bíróság zárt ülésen tárgyalta az ügyet és a végzést megsemmisítette azzal az indokolással, hogy országgyűlés nincs, tehát főrendiház sincs és így a főrendiházi mentelmi jog Rudnyánszky Józsefet nem illetheti meg.¹¹

Hivatkozások:

- 1 Főrendiházi Napló 1910–1918, V., 235. p.
- 2 Bathó Gábor: A főrendiház közjogi pozíciója a köztársaság kikiáltása után Wlassics Gyula és Rudnyánszky József álláspontján keresztül, 1918–1920. Állam és

Jogtudomány. LX. évf. 2019/3 sz. 3-17. p.

³ Szerencs János: A főrendiház szervezete. Budapest, Pesti, 1893. 202. p.

⁴ A főrendiház háznagyának jelentése 1918. évi november hó 16-tól a felsőház megalakulásáig terjedő időre. Felsőházi irományok 1927–1932., I., 13-74. p.

⁵ Sz. N.: Még ma is van főrendiház? Jövő, 2 évf. 187. sz. (1922. augusztus 11.) 3. p.

⁶ Sz. N.: A főrendiház tagjaival szemben nem jár el a bíróság. Világ, 13. évf. 180. sz. (1922. augusztus 10.) 3. p.

⁷ Sz. N.: A törvényhozásnak kell döntenie a főrendek mentelmi jogáról. Az Est, 13. évf. 187. sz. (1922. augusztus 13.) 5. p.

⁸ Sz. N.: Budapesti élet. Világ, 13. évf. 189. sz. (1922. augusztus 22.) 4. p.

⁹ Sz. N.: A főrendek mentelmi joga. Világ, 13. évf. 182. sz. (1922. augusztus 12.) 4. p.

¹⁰ Sz. N.: Jogsértő bírói határozat báró Rudnyánszky József ügyében. Az Est, 13. évf. 192. sz. (1922. augusztus 25.) 5. p.

¹¹ Sz. N.: Hírek. Világ, 13. évf. 217. sz. (1922. szeptember 24.) 6. p.; Sz. N.: Hírek. Magyarország, 3. évf. 217. sz. (1922. szeptember 24.) 5. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Wlassics Gyula: Forrás: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/57/Wlassics_Gyula.jpg 2023. március 20.
2. oldal: A Főrendiház ülésterme. Forrás: https://keptar.oszk.hu/065900/065986/001_080_pix_ol_dal_10_kep_0001_nagykep.jpg 2023. március 20.